

Restaurering och kompletterande åtgärder till EU-projekt inom Långans vattensystem

Länsstyrelsen Jämtlands län 010-225 30 00 jamtland@lansstyrelsen.se

Långans huvudfåra "Kanalen"

Krokoms kommun. HARO 40.



Projektområde

Långan - Långans Natura 2000-område (SE0720358)

Långan är ett biflöde till Indalsälven och har sina källor i Offerdalsfjällen, Krokoms kommun. Bevarandeplanen omfattar älvens sträckning mellan Landögssjön och utloppet i Indalsälven (Nedre Långan). Nedre Långan, nedströms Landögssjön och till inflödet i Indalsälven, är cirka 36 kilometer lång. Medelvattenföringen vid Landögssjöns utlopp är 33 m³/sek. Älven tillhör habitattypen Större vattendrag (3210) och omfattar huvudälvfåran som utgör Natura 2000-objekt. Vattensystemet är inom dessa delar en ren skogsälv av vildmarkskaraktär. Mänskliga nutida bosättningar saknas nästan helt i närområdet, däremot visar ett stort antal arkeologiska lämningar i form av fångstgropar och boplatser att det funnits människor längs älven sedan istiden. Vattensystemet möter olika biotyper, dit hör bland annat fem forsområden, olika former av strömmar, selområden samt partier med flergrenighet. Vissa av forsarna har speciella bottenförhållanden, bland annat Långforsen, genom att kalken lösts upp ur berggrunden av det strömmande vattnet medan andra hårdare bergarter står kvar som kammar och åsar. Ett flertal biflöden bidrar till en mångfacetterad vattenmiljö. Dit hör Åkerån, Gysån, Nävran samt ett antal mindre bäckar. Nedre Långan är till största del omgiven av barrskog men även våtmarker förekommer längs betydande delar av vattensystemet. Där finns bland annat bleke-, rik- och extremrikkärr vilket stärker bilden av en mosaikartad vattenmiljö med älven som nav för den biologiska mångfalden. Ett flertal arter i och längs älven med

biflöden bidrar till ett levande vattensystem. Fiskbeståndet i strömmarna domineras av öring, harr, elritsa samt bergsimpa. Sik, gädda, abborre och lake tillkommer i vattendragets lugnare partier. Biflöden som Åkerån, Gysån och Nävran håller bland annat öring och harr, vilka i dag har möjligheten att fritt kommunicera med Lången via lek- och näringsvandringar. Nedre Lången erbjuder även en god miljö för många däggdjur och fåglar. Bävern har länge haft en livskraftig population i vattensystemet. Habitatarten utter (*Lutra lutra*) har funnits vid älven utan avbrott genom åren i ett svagt bestånd. Strömstaren förekommer rikligt tack vare de många strömsträckorna. I anslutning till Lången häckar bland annat trana, fiskgjuse, blå kärrhök, svarthakedopping, vitkindad gås och lappuggla, samtliga listade i EU:s Fågeldirektiv. Områdets kalkrika berggrund ger en vattenmiljö av hög kvalitet men bidrar även till en rik flora med arter som kärrspira, kung Karls spira, jungfru Marie nycklar och guckusko. Särskilt kan förekomsten av jämtlandsmaskros (*Taraxum crocodes*) uppmärksammas vilken är knuten till älv- och sjöstränder och som bland annat har dokumenterats vid Långforsen. Arten är fridlyst, rödlistad som sårbar, samt karaktärsart för det aktuella Natura 2000-habitatet.

Det rörliga friluftslivet däribland sportfisketurismen är av stor betydelse och skapar förutsättningar för långsiktiga inkomstkällor för bygden. Lången klassificeras som riksintresse för fritidsfisket.

Den del av Lången som är aktuell för denna restaureringsansökan har tidigare ingått i det av EU finansierade projektet Strömfiskelyftet. De kompletterande åtgärder som denna ansökan avser kommer att fokusera på färdigställande av påbörjad restaurering.

Orsak till åtgärder

Den negativa påverkan på Lången härrör från flottningsepoken och anläggandet av regleringsdammen vid Landögssjöns utlopp. De rensningar och rätningar som genomfördes har påverkat morfologin och även inneburit minskad kontakt med svämplanet samt sämre livsmiljöer för vattenlevande organismer. På många håll har även sidofåror stängts av med ledarmar av sten och andra konstruktioner för att underlätta transport av timmer. Avsaknad av sidofåror resulterar ofta i förlust av viktiga uppväxtmiljöer för fisk eftersom de i många fall utgörs av mindre och grundare strömvattenmiljöer med lagom vattenhastighet.

Påverkan av vattenreglering och historisk flottning medför att miljö kvalitetsnormen god status inte uppnås. Av samma orsaker uppnås ej heller gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-området Lången.

Vad vi vill förbättra

Vi vill i möjligaste mån förbättra hydromorfologin på den aktuella sträckan som är påverkad av rensningar och rätningar. Då avses framför allt den nedre halvan av kanalen nedströms regleringsdammen vid Landögssjöns utlopp. Kanalvallarna som består av jord, grus och sten behöver till stora delar avlägsnas för att återskapa strandzonen och den naturliga breddningen. Ur materialet sorteras sten, block och grus fram som används för att återskapa morfologiska, naturliga strukturer i vattendraget, vilka utgör lämpliga miljöer för fisk och andra vattenlevande organismer. Målet är att förbättra statusen på relevanta parametrar inom både morfologi och konnektivitet. Detta är förutsättningar för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppnås och bibehållas i det berörda vattenområdet. Vi förväntar oss att åtgärderna skapar bättre livsmiljöer för vattenlevande organismer och varaktiga geomorfologiska processer.

Genomförda åtgärder inom Strömfiskelyftet

Efter tillstånd från Mark- och miljödomstolen påbörjades restaureringsarbetet i denna del av Långan år 2022. I huvudsak har åtgärderna bestått av avverkning samt sortering och borttransport av cirka 16 000 kubikmeter jord- och stenmassor. Inom detta område har det nu skapats förutsättningar för naturlig breddning till en yta av cirka en hektar.

Med anledning av kraftigt ökade drivmedelspriser och betydligt mer materialhantering än förväntat har restaureringsåtgärderna ej kunnat genomföras enligt plan.

Planerade åtgärder och aktiviteter

Vi avser att fortsätta restaureringsarbetet inom denna del av Långan och att avsluta projektet inom ramen för gällande tillstånd. Det innebär att åtgärderna ska vara avslutade senast 2024 med möjlighet till vissa kompletteringar under ytterligare tre år.

För att möjliggöra detta behöver följande aktiviteter genomföras;

- Ytterligare sortering och borttransport av jord- och stenmassor.
- Återställning av vattendragets form, substrat och strukturer (restaurering).

Planerad uppföljning

Åtgärderna kommer att följas upp med drönarfotografering, elprovfisken, snorkelinventering och inventering av förändringar i morfologin. Uppföljningen genomförs inom ramen för uppföljning av skyddade områden.

I samverkan med

Projektet utförs i samarbete med berörda fiskevårdsområden.

Länkar

[Bevarandeplan för Natura 2000-område Långan](#)